

mierfai, Montréal, Ceres, 1999, XXXVII + 1237 pp.

Al segle xv apareixen les traduccions completes del *Decameron* de Boccaccio a les llengües europees. La primera és la francesa, duta a terme per Laurent de Premierfait entre 1411 i 1414. L'obra era destinada al duc de Berry. Presenta la particularitat que no va ésser vertida del text italià, ans d'una traducció prèvia al llatí. Laurent de Premierfait confessa en el «Prologue du translateur» que no coneix massa bé el toscà i que va demanar al frare franciscà Antonio d'Arezzo que traslladés el text al llatí i després, amb l'ajuda d'aquest frare, coneixedor de les dues llengües, va posar l'obra en francès.¹ Es una llàstima gran que aquesta versió intermèdia no s'hagi conservat, i resulta també difícil saber quin original boccaccià seguí el nostre frare. Vet ací una situació prou complicada. I la cosa s'embolica encara més perquè del *Decameron* de Premierfait es conserven quinze manuscrits,

1. «Et pour ce que je suis François par naissance et conversation, je ne scay plainement langaige florentin, qui est le plus preciz et plus esleu qui soit en Italie, je ay convenu avec ung frere de l'ordre des cordeliers nommé maistre Anthoine d'Aresche, homme tresbien saichant vulgar florentin et langaige latin. Cestui frere Anthoine bien instruit en deux langaiges, maternal et latin, pour condigne et juste salaire translata premierement le dit Livre des Cent Nouvelles de florentin en langaige latin, et je Laurens, assistant avec lui, ay secondement converty en françoiz le langaige latin receu dudit frere Anthoine, ou au moins mal que j'ay peu ou en gardant la verité des paroles et sentences, mesmement selon les deux langages, forsque j'ay estendu le trop bref en plus long et le obscur en plus cler langaige, afin de legierement entendre les matieres du livre. Et ainsi a deux longs griefs labours je ay par devers moy le Livre des Cent Nouvelles en latin et en françoiz» (p. 5).

quatorce dels quals complets, i independents entre sí. Aquests manuscrits la crítica els divideix en dos grups, segons el criteri de la versió de la darrera de les cent novel·les, la de «la paziente Griselda»: una branca segueix no pas el text original sinó la traducció llatina que en va fer Petrarca (igual que passa amb la versió catalana, on s'aprofita la versió que Bernat Metge anostrà del text de Petrarca) i l'altra es manté fidel a aqueix original. De la mateixa manera que en el text català, les balades que clouen les jornades són obra del traductor, independents del model traduït.

L'editor Giuseppe di Stefano, ben conegut pels seus estudis de «français moyen» i sobretot pel seu excel·lent *Dictionnaire des locutions en moyen français*, ha emprès la tasca d'editar críticament el text francès, i cal dir, de bon començament, que hi ha fet un treball remarcable i ha fornint als estudiosos un ben llarg text francès inèdit. Es de doldre que l'obra no vagi provista d'un glossari, puix que en ella el lèxic és ric i són força abundosos els cultismes. Un exemple, el mot *protervie* 'arrogancia, insolència; dolentia', usat dues vegades en la novel·la IX,7 (pp. 1061 i 1064), tradueix l'italià *ritrosia* (cf. el cat. *revessia*, ed. Massó Torrents, p. 536 i 537); doncs bé, fins ara la primera documentació del terme francès que teníem era la del cronista Jean Molin, la producció del qual s'estén des de 1464 a 1506. Casos d'aquesta mena sovintegen. Potser la base llatina sobre la que treballa Laurent de Premierfait n'és la causa.

Justifica l'editor en el pròleg la tria del manuscrit bàsic: el Vat. Pal. lat. 1989 (= VAT), copiat entre 1414 i 1420; no sabem si és hològraf, i en aquest darrer cas fóra anterior a 1418, data de la mort de Laurent de Premierfait. En l'aparat de les notes té presents quatre manuscrits de control, però Di Stefano insisteix en la superioritat del text vaticà. De vegades indica la lliçó del text italià, segons l'edició de Vittore Branca. L'observació de l'aparat de variants resulta fascinant.

La lectura seguida d'aquesta traducció dóna la impressió d'un cert encarcament i està lluny de l'esperit de Boccaccio. En això es diferencia de la traducció catalana, gairebé contemporània (1429), la qual resulta maldestra quan es tracta de reproduir el marc narratiu, però té una vivacitat gran en la descripció dels episodis. Una comparació d'ambdues versions, tenint al davant l'italià, fóra metodològicament força important, tot i que per desgràcia l'edició del text català de què disposem és dolentíssima. Sempre esperem que n'apareixerà una edició solvent, com aquesta que Giuseppe di Stefano ens ha fornint

GERMÀ COLÓN DOMÈNECH
Basilea